

VÖRÖSMARTY BÉLA

(Pest, 1844. április 23. – Budapest, 1904. október 9.)

Vörösmarty Béla 1844. április 23-án született Vörösmarty Mihály és Csajághy Laura elsőszülött gyermekeként. Édesapjának 1855-ben bekövetkezett halála után Deák Ferenc, „a haza bölcse” lett a fiú gyámja. A középiskolai tanulmányait követően jogot végzett a Pesti Egyetemen. Gyámja tanácsára választotta a bírói pályát; 1868-ban a Pesti Királyi Ítéltáblán lett joggyakornok, majd a Semmitószéken fogalmazó. 1872-ben nevezték ki bírónak a Pesti (1875-től Budapesti) Királyi Törvényszékhez. 1876-ban a Budapesti Királyi Ítéltábla bírója lett, ahol polgári és büntető ügyekben egyaránt ítélt. 1887-ben a Magyar Királyi Curia bírójává nevezték ki. 1892-ben a Budapesti Királyi Ítéltábla tanácselnöke lett, majd – még ugyanezen évben – a Győri Királyi Ítéltábla elnökévé nevezték ki.¹

Győrben az 1890. évi XXV. törvénycikk alapján jött létre a Királyi Ítéltábla, amelynek illetékességi területe a győri, a komáromi, a soproni, a szombathelyi, a veszprémi és a zalaegerszegi királyi törvényszékekre terjedt ki. Az Ítéltábla első elnöke Erdély Sándor volt, aki azonban csak egy évig töltötte be ezt a tisztséget; 1892-ben igazságügy-minisztériumi államtitkárrá nevezték ki. Helyére került Vörösmarty Béla az év szeptemberében, aki az Ítéltáblát – a korszak szerzőinek szavaival élve – „valóságos mintaintézménnyé” fejlesztette.²

Elnöksége idejére esett ugyanis a polgári korszak egyik nagy jogalkotási vívmányának, a sommás eljárásról szóló 1893. évi XVIII. törvénycikknek a hatálybalépése. A szabályozás újdonságát az adta, hogy a rendes eljárásra is kiterjedően megteremtette a *szóbeliségen*, a *közvetlenségen* és a *bizonyítékok szabad mérlegelésén* alapuló eljárás jogszabályi kereteit.³

Vörösmarty nem elégedett meg a sablonszerű ügyviteli útmutatásokkal; a járásbírók és a törvényszékek bírójának ún. *körrendeletekben* hívta fel a figyelmét az esetlegesen fellépő nehézségekre. Kérte segítségüket, hogy az ügyvédi kar és a jogkereső közönség is megismerhesse az új szabályozás főbb pontjait. A bírakkal folytatott egyeztetések során rámutatott a szóbeliség megvalósításának fontosságára, elkerülendőnek tartotta a „sablonos elintézési módokat”.⁴

Magyarázatokkal látta el a bizonyítási teher és a bizonyítékok szabad mérlegelésének elveit is: „A kódex hiánya – úgymond – ma már nem szolgálhat mentségül annak a gyakorlatnak, amely az 1861. év után fejlődött és mely gyakorlat került az elvi kijelentéseket és csak a tényekből vont indokokkal támogatta ítéletét. Ezen módszer nélküli eljárás védelmére kereshetünk védelmet a múltban, de lényegesnek tartom azt, hogy ez a gyakorlat a jövőre teljesen kiküszöböltessék.”⁵

¹ Életrajzát közli: STURM Albert (szerk.): *Országgyűlési almanach 1901-1906. Rövid életrajzi adatok a Főrendiház és a Képviselőház tagjairól*. A Pesti Lloyd-társulat Könyvnyomdája, Budapest, 1901. 65. o., Vörösmarty Béla †, *Győri Hírlap*, 1904. október 12. 2. o., Vörösmarty Béla. 1844-1904. *Vasárnapi Újság*, (LI. évfolyam), 1904/42. szám 717. o., BICZÓ Zsolt: *A Győri Ítéltábla története*. Győri Ítéltábla, Győr, 2007. 69. o.

² STURM Albert (szerk.): *i.m.* 65. o.

³ KENGYEL Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Osiris. Budapest, 2006. 57-58. o.

⁴ Vörösmarty Béla., *Jogtudományi Közöny*, (XXXVI. évfolyam), 1901/44. szám, 317. o.

⁵ *Uo.* 317-318. o.

Az ítélőtáblai elnöki tisztségének példaértékű ellátását bizonyítja, hogy I. Ferenc József Vörösmarty Bélát a Magyar Királyi Igazságügyminisztérium államtitkárává nevezte ki 1895 márciusában. A *Győri Hírlap* című napilap beszámolt a volt elnök búcsújáról: „Vörösmarty Bélát, ezt a kitűnő, egyenes lelkű, demokratikus érzésű s fennkölt gondolkodású embert, méltán veszi körül tiszteletünk és rokonszenvünk, amikor távozik. Végtelen becses volt Győr városára az itt tartózkodása alatt tanúsított keresetlenül nemes magatartása, viszonyaink iránt való érdeklődése, mely példaadó és tájékoztatást nyújtó volt egyszerre s a társadalmi tanulságokra is értékes. Méltán búcsúzott el tőle, oly választékos szívéllyel a város közönsége és méltán öröme az ígéretnek, mert a rokonszenves érdeklődés további szálait helyezi kilátásba közte és városunk között.”⁶

Miután Plósz Sándort 1899-ben igazságügy-miniszterre nevezték ki, az Minisztérium politikai államtitkári teendőit is ellátta, s egyidejűleg a nyitra-zsámbokréti kerület képviselőjeként a Képviselőház tagjává vált.⁷ Tevékenysége során elsősorban a kodifikációs munkában vett részt; aktív szerepet vállalt a készülő polgári törvénykönyv egyes részeinek, illetve a polgári perrendtartásról szóló törvénynek (a későbbi 1911. évi I. törvénycikk) a kidolgozásában.⁸

1901-ben a Curia másodelnökévé nevezték ki, s mint ilyen, a Főrendiház tagjává vált. Ekkor elmondott székfoglaló beszéde tekinthető bírói *ars poeticájának*, amelyet a *Jogtudományi Közlöny* is idézett: „A pezsgő élet a törvényben sosem kodifikálható. [...] A törvény hézagait a tudásával kiegészíteni, a törvény etikáját az alkalmazásban kifejezésre juttatni és a törvény célját az élettel szorosabb kapcsolatba hozni csakis a bíró lehet hivatva. A törvény csakis a bíróban nyerheti meg azt az életet, amely nélkül a törvénynek nem célt követő és élettel bíró szelleme, hanem a célon majd alul maradó, majd azon túlmenő holt betűje, egy visszás eredményekkel járó értéktelen sablon s a *summa injuria* érvényesül. [...] A törvény alkalmazásában mindenkor a törvény szellemét és azt a minden esetben látens etikai momentumot jutassuk kifejezésre, amely egyedül adhat kezünkben a törvénynek életet, egyedül óvhat meg nagyobb tévedésektől.”⁹

A bírónak az eljárásban betöltött szerepén felül ugyanakkor felhívta a figyelmet a bírói függetlenség jelentőségére is: „A bírói függetlenség fogalmában nem a bírónak adott előjogot, hanem a bírói hatalom attribútumát s a bírói hivatásnak védelmét kell keresnünk.” Nézete szerint „a bíró csak akkor felelhet meg hivatásának, ha a bírói hatalom függetlensége a bíró személyében is védve van.” Ennek biztosítása érdekében „szigorral kell őrködni a fölött, hogy a bírói függetlenség örve alatt a fegyelem hiánya, avagy a bírói önkény és a részrehajlás a bírói karba be ne férkőzzék és erre a fegyelmi hatáskör enyhe kezeléséből felbátorítást senki se meríthessen.”¹⁰

Másodelnöki tevékenysége egybeesett egy másik nagy eljárási kódex, a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk alkalmazásának első időszakával; az elmélet és a gyakorlat egyaránt várakozással tekintett a munkája elé. Tisztségét azonban kevesebb, mint három évig tölthette csak be; 1904. október 9-én hunyt el Budapesten. A *Győri*

⁶ A győri kir. tábla elnöki széke., *Győri Hírlap*, 1895. április 11., 1. o.

⁷ BICZÓ Zsolt: i. m. 69. o.

⁸ Vörösmarty Béla. 1844-1904., *Vasárnapi Újság*, (LI. évfolyam), 1904/42. szám 717. o.

⁹ Vörösmarty Béla, *Jogtudományi Közlöny*, (XXXVI. évfolyam) 1901/44. szám, 317. o.

¹⁰ *Uo.* 318. o.

Hírlap így emlékezett meg az egykori bíróról: „Az az idő, melyet Győrött az igazságszolgáltatás élén töltött, s amely idő alatt nem csupán állásából kifolyó társadalmi helyzeténél, de egész egyéniségénél fogva a győri társaságban a tisztelet, szeretet és közbecsülés övezte, – az az idő örökre biztosította volt részére ennek a társaságnak, mellyel a szó szoros értelemben összeforrott, ragaszkodását és rokonszenvét. Annál lesújtóbban hat ránk most a gyászír, mely halálát jelenti.”¹¹

Felhasznált irodalom:

BICZÓ Zalán: *A Győri Ítéltábla története*. Győri Ítéltábla, Győr, 2007.

BICZÓ Zalán: *Győri jogász almanach*. Magyar Jogászegylet Győr-Moson-Sopron Megyei Szervezete, Győr, 2011.

KENGYEL Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Osiris. Budapest, 2006.

STURM Albert (szerk.): *Országgyűlési almanach 1901-1906. Rövid életrajzi adatok a Főrendiház és a Képviselőház tagjairól*. A Pesti Lloyd-társulat Könyvnyomdája, Budapest, 1901.

Szerző feltüntetése nélkül megjelent tanulmányok és cikkek, időrendben:

A győri kir. tábla elnöki széke., *Győri Hírlap*, 1895. április 11.

Vörösmarty Béla, *Jogtudományi Közöny*, (XXXVI. évfolyam) 1901/44. szám

Vörösmarty Béla † (1844-1904), *Győri Hírlap*, 1904. október 10.

Vörösmarty Béla †, *Győri Hírlap*, 1904. október 12.

Vörösmarty Béla. 1844-1904. *Vasárnapi Újság*, (LI. évfolyam), 1904/42. szám

¹¹ Vörösmarty Béla † (1844-1904), *Győri Hírlap*, 1904. október 10., 3. o.